

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Aneurin Bevan
University Health Board

Taflen wybodaeth i gleifion Parlys Plecsws Breichiol Cynhenid

Uned Gofal Arbennig Babanod

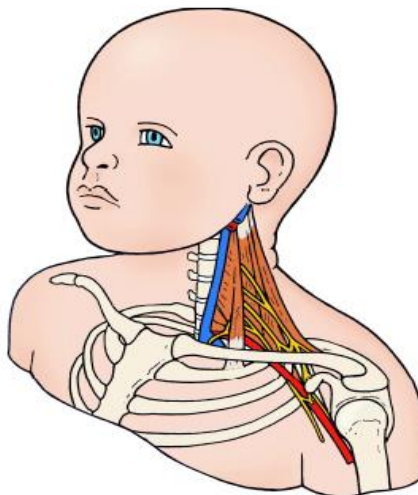
Weithiau gelwir parlys plecsws breichiol cynhenid (CBPP) hefyd yn barlys plecsws breichiol Obstetrig neu barlys Erb. Mewn gwirionedd parlys Erb yw'r math mwyaf cyffredin o barlys plecsws breichiol sy'n cynnwys rhan uchaf y plecsws breichiol (C5-7).

Nid yw'r daflen hon yn cymryd lle'r wybodaeth yr ydych wedi'i thrafod gyda'ch meddyg ond gall fod yn ddefnyddiol o ran eich atgoffa o'r pwyntiau allweddol.

Beth yw plecsws breichiol?

Mae'r plecsws breichiol yn rhwydwaith o 5 nerf sy'n dod o'r gwddf i'r fraich. Mae'r nerfau yma'n rhoi symudiad a theimlad i'r fraich a'r llaw. Mae'r nerfau yma'n dechrau yn llinyn asgwrn y cefn yn y gwddf ac fe'u gelwir yn C5, C6, C7, C8 a T1.

Trwy'r nerfau yma y mae'r ymennydd yn anfon signalau trydanol i gyhyrau a chroen y fraich a'r llaw. Mae pob nerf yn cyflenwi symudiad a theimlad i ardaloedd penodol yn y fraich a'r llaw.

Beth yw parlys y plecsw

Mae'n anaf i'r nerf ac mae'n goiygu rdd eich babi'n cael annawster symud ei fraich ac yn golygu ei fod yn colli teimlad yn yr ardal sy'n cael ei gyflenwi gan y nerf yma.

Sut mae hyn yn digwydd?

Mae hyn yn digwydd o ganlyniad i anaf i'r plecsws breichiol, fel arfer yn ystod yr enedigaeth. Mae'r rhai neu pob un o wreiddiau'r nerf (C5-T1) yn ymestyn neu'n rhwygo.

Weithiau yn ystod genedigaeth, ar ôl i ben y babi gael ei eni, gall ysgwydd y babi fynd yn sownd ym mhelfis y fam (dystocia ysgwydd). Pan fydd hyn yn digwydd mae'n bwysig iawn fod y babi'n cael ei eni'n gyflym.

Gellir defnyddio amrywiaeth o symudiadau i ryddhau'r ysgwydd a gall y rhain achosi niwed i nerfau'r fraich. Mae'n bosib, hefyd, y bydd y babi'n torri asgwrn pont ei ysgwydd neu'r hwmerws (asgwrn rhan uchaf y fraich) yn ystod yr enedigaeth.

Yn ogystal â dystocia ysgwydd, mae ffactorau risg eraill yn cynnwys babi mawr, esgoriad ffolennol, llawer o amser yn gwthio yn ystod yr enedigaeth a'r defnydd o declynnau wrth eni (gefeilliau neu sugno).

Os oes mwy nac un o nerfau'r plecsws breichiol wedi'u hanafu, ni allant drosglwyddo'r signalau o'r ymennydd ac felly ni fydd y cyhyrau sy'n cael eu rheoli gan y nerf sydd wedi'i hanafu yn gweithio a ni fydd teimlad yn y croen y mae'r nerf sydd wedi ei anafu'n ei gyflenwi.

Mathau o Anafiadau Plecsws Breichiol

Mae gwahanol fathau o anafiadau i'r plecsws breichiol ac mae hyn yn dibynnu a yw'r nerf wedi cael ei ymestyn neu ei rwygo.

Asesu a Thriniaeth

Yn dilyn genedigaeth, os oes anaf posibl i'r plecsws breichiol, bydd eich babi'n cael asesiad gan bediatregydd. Os nad yw eich babi'n defnyddio ei fraich yn ôl y disgwyl, bydd cais yn cael ei wneud am belydr-X er mwyn gweld a oes unrhyw doriadau. Os oes gan eich babi anaf i'r plecsws breichiol, bydd atgyfeiriad yn cael ei wneud i'r adran ffisiotherapi, a bydd apwyntiad claf allanol gyda pediatregydd yn cael ei drefnu. Mae'n bwysig iawn bod symudiad braich eich plentyn yn cael ei asesu a'i fonitro dros gyfnod gan y pediatregydd a'r ffisiotherapydd. Mae'r rhan fwyaf o blant sydd ag ag anafiadau i'r plecsws breichiol yn gwella gyda ffisiotherapi yn unig. Fodd bynnag, efallai y bydd angen llawdriniaeth ar rai.

I ddechrau, mae angen gorffwys plecws breichiol sydd wedi'i anafu yn hytrach na rhoi triniaeth. Mae'n bwysig trin eich babi'n ofalus iawn a chefnogi'r fraich yr effeithiwyd arni. Isod mae rhai o'r pethau a all eich helpu i leoli a thrin eich babi yn ystod y dyddiau cyntaf cyn i chi gael yr adolygiad gan ffisiotherapydd.

- **Lleoli'r babi:**

Dylai'r fraich yr effeithir arni gael ei chefnogi'n dda. Dylai'r law, y penelin a'r ysgwydd fod yn niwtral wrth drin, bwydo a chwtsio. Yn aml, mae rhoi tywel o dan y fraich sydd wedi'i hanafu pan fyddant yn cysgu yn helpu i gadw'r fraich mewn lleoliad niwtral. Pan fydd eich babi'n cael ei godi neu ei gario, ceisiwch gynnal ei fraich gyda'ch braich neu'ch corff fel nad yw pwysau ei fraich yn tynnu ei ysgwydd i lawr.

- **Gwisgo:**

Wrth wisgo, rhwch y fraich sydd wedi'i hanafu drwy'r llawes yn gyntaf. Mae hyn sicrhau mai'r fraich sydd heb ei heffeithio sydd angen ei throelli a'i throi. Wrth ddadwisgo tynnwch y fraich sydd heb ei heffeithio allan yn gyntaf. Bydd hyn yn golygu y gall y fraich sydd wedi'i hanafu lithro allan. Yn ystod y 48 awr gyntaf gall fod yn haws peidio â rhoi fest ar eich babi oherwydd gall fod yn anodd cynnal yr ysgwydd wrth roi'r fest dros ben y babi.

- **Ymolchi:**

Ceisiwch gynnal eu braich, yn yr un ffordd ag y byddech yn ei wneud wrth eu cario neu eu codi. Bydd yn rhaid i chi symud braich eich babi er mwyn glanhau o dan ei fraich ond ceisiwch ei symud yn ofalus a'i symud cyn lleied â phosibl yn ystod y 48 awr gyntaf

- **Ysgogiad synhwyrdd:**

Gan na all eich babi symud ei fraich ei hun, ni all brofi teimlad gweadau eraill a rhannau eraill o'i gorff, yn yr un ffordd ag y maent yn ei wneud yn naturiol gyda'r fraich arall. Mae'n bwysig felly mwyrtho eu braich yn ysgafn. Peidiwch ag anghofio agor eu llaw yn llawn a thylino cledr eu llaw a'u bysedd (maent yn cael llawer o wybodaeth synhwyrdd o'u dwylo).

Ffisiotherapi:

Bydd eich babi'n cael ei asesu gan ffisiotherapydd o fewn 10 diwrnod gwaith o dderbyn yr atgyfeiriad.

Bydd y ffisiotherapydd yn asesu symudiad braich actif y babi a'r ystod o ran cymalau'r fraich; byddant yn rhoi cyngor ar drin y babi ac yn dysgu ymarferion braich pan fo'n hynny'n briodol

Amcanion ffisiotherapi yw:

- Atal eu cyhyrau rhag mynd yn fyr
- Atal anystwythder rhag datblygu yng nghymalau'r fraich yr effeithir arni
- Annog eich babi i symud ei fraich
- Cynyddu ymwybyddiaeth eich babi o'i fraich
- Monitro datblygiad eich babi

Peidiwch â dechrau'r ymarferion nes y bydd ffisiotherapydd wedi'ch cyngori i gychwyn ac wedi dangos i chi sut mae eu gwneud.

Bydd y ffisiotherapydd yn trefnu apwyntiad dilynol er mwyn sicrhau fod y dechneg gywir yn cael ei defnyddio ar gyfer yr ymarferion ac er mwyn adolygu sut mae braich eich babi'n gweithio.

Os bydd y ffisiotherapydd a/neu'r pediatregydd yn teimlo nad yw swyddogaeth y fraich yn gwella digon erbyn 8 wythnos, efallai y bydd yn awgrymu y dylid gwneud atgyfeiriad i ganolfan arbenigol er mwyn i'ch babi gael ei asesu ac er mwyn gweld a oes angen llawdriniaeth. Bydd angen atgyfeirio babanod sydd â pharlys plecsws beichiol llwyr, sef pan fydd y plecsws breichiol cyfan (C5-8 a T1) wedi'i effeithio, i'r ganolfan arbenigol yn gynt.

Os bydd braich eich babi'n gwella'n llwyr, bydd yn cael ei ryddhau o'r gwasanaeth. Os na fydd yn gwella'n llwyr bydd y ffisiotherapydd yn parhau i fonitro a chynghori a gall atgyfeirio'r babi at Therapydd Galwedigaethol os oes angen.

Gwella

Mae gwella o barlys y plecsws breichiol yn dibynnu ar wreiddiau pa nerfau sydd wedi'u difrodi a pha mor ddifrifol y maent wedi cael eu difrodi. Mae gwellhad hefyd

yn dibynnu ar ymestyn/ffisiotherapi rheolaidd. Ni fydd canlyniadau'n cael eu optimeiddio os fydd anystwythder yn datblygu. Mae'r rhan fwyaf o blant sydd ag anafiadau i'r plecsws breichiol yn gwella gyda ffisiotherapi yn unig. Mae angen llawdriniaeth ar rai.

Mae'n anodd rhagweld sut y bydd y babi'n gwella. Os yw swyddogaeth y cyhyrau'n dychwelyd yn gyflym, mae hyn yn arwydd cadarnhaol. Mae tua dwy ran o dair o fabanod ag anaf i'r plecsws breichiol yn gwella'n llwyr yn ddigymell erbyn 6 mis. Bydd y rhan fwyaf o nerfau'n cael eu adfywio a swyddogaeth y cyhyrau yn datblygu yn ystod y flwyddyn gyntaf. Fodd bynnag, efallai y bydd ychydig o wendid yn parhau yn y cyhyrau. Gall 20-33% o gleifion fod â nam sy'n parhau a gallant fod wynebu risg o gymhlethdodau hirdymor.

Gellir dod o hyd i grŵp cymorth cenedlaethol i rieni ar-lein ar:

<https://www.erbspalsygroup.co.uk/>

- [024 7641 3293](tel:02476413293)
- info@erbspalsygroup.co.uk

Addaswyd o daflen wybodaeth i rieni ar barlys plecsws breichiol obstetrig gan wasanaethau ffisiotherapi Ysbyty Prifysgol Aneurin Bevan i Blant ac Oedolion ag Anableddau Dysgu a Gwasanaeth Ffisiotherapi Pediatrig BIPBC

Cyfeirnod:

Smith K, Patel V. Congenital brachial plexus palsy. *Paediatrics and Child Health* 2016; **26:4**:152-6

Vaishali Patel. Neonatolegydd Ymgynghorol. Ysbyty Athrofaol y Faenor

Sheona Stubbs, Ffisiotherapydd Pediatrig Arweiniol y Tîm, Canolfan Blant Serennu

Margaret Manton, Ffisiotherapydd Arweiniol Clinigol - Pediatreg ac ALD, Canolfan Blant Serennu